

УДК 336.02

І.В. Колупаєва, канд. екон. наук

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Про необхідність організації податкового менеджменту на підприємстві

В статті розглянуто питання необхідності організації податкового менеджменту на підприємстві у сучасних умовах, проаналізовано алгоритм функціонування системи податкового менеджменту на підприємстві.

податковий менеджмент, податки, податкові платежі, Податковий кодекс, податкове навантаження, оптимізація оподаткування

Постановка проблеми. Прийнятий Податковий кодекс України має на меті прискорити адаптацію податкового законодавства до принципів Європейського Союзу. Крім того, Податковий кодекс має забезпечити уніфікацію правил оподаткування з міжнародними стандартами обліку, сприяти розвитку підприємств в Україні. В умовах запровадження норм Податкового кодексу існує багато протиріч щодо нерівномірного податкового навантаження окремих суб'єктів господарювання. Водночас, підприємства України мають функціонувати в умовах не лише політичної, але і економічної нестабільності та постійних змін у законодавстві. Однією з основних частин економічної стратегії підприємства є податкова політика, яка безпосередньо пов'язана з фінансовою та економічною політикою. Ефективно розроблена та реалізована податкова політика безпосередньо впливає на ефективність діяльності підприємства. У сучасних умовах податкове навантаження підприємства має тенденцію до зростання. Отже, проблема оптимізації системи оподаткування для підприємства є досить актуальною, а тому організація податкового менеджменту на підприємстві є дуже важливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми організації податкового менеджменту на підприємстві знаходять своє відображення в багатьох наукових публікаціях. Науковці розглядають моделі оптимізації оподаткування, проблеми планування податкових платежів.

Аналізу системи податкового менеджменту на підприємстві присвячені наукові праці І. Бланка, Т. Бережної, П. Буряка, З Варналія, Ю. Іванова, А.Крисоватого, Т. Меркулової, М. Онуфрієва, та інших.

Проте питання доцільності впровадження системи податкового менеджменту на підприємстві, особливо під час впровадження норм Податкового кодексу України, потребує подальшого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Серед основних завдань розпочатої податкової реформи можна виділити наступні: побудова соціально-орієнтованої, конкурентоспроможної ринкової економіки; стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів та сприяння інтеграції України у Європейське Співтовариство; проведення збалансованої бюджетної політики на середньострокову та довгострокову перспективу. Саме на виконання цих завдань і спрямовані норми Податкового кодексу України [3].

Відомо, що головна мета будь-якого підприємства – це отримання максимально можливого прибутку. Але водночас підприємства ставлять також за головну мету - мінімізацію податків, особливо тоді, коли податкове навантаження складає більше 60 %. Саме тоді керівник підприємства замислюється про створення системи податкового менеджменту на підприємстві. Враховуючи зміни, які сталися в результаті прийняття Податкового кодексу, то слід зазначити, що система податкового менеджменту для багатьох підприємств стала нагальною. Так, наприклад, деякі фінансові операції, які виконувалися на підприємстві до прийняття Податкового кодексу зараз мають потягти за собою збільшення податкового навантаження у рази.

Так, у відповідності до пункту 1.12 статті 139 Податкового кодексу України [1] юридичні особи під час визначення суми податку на прибуток не зможуть зараховувати до своїх витрат вартість товарів і послуг фізичних осіб-підприємців, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, крім витрат, понесених у в'язку із придбанням робіт, послуг у фізичної особи-підприємця єдиного податку, яка здійснює діяльність у сфері інформатизації. Це обмеження приводить до збільшення об'єкта оподаткування і як наслідок, суми податку на прибуток, яку потрібно сплатити до бюджету. В результаті, це потребує від підприємства прийняття управлінських рішень щодо зміни контрагентів-партнерів, а саме вибір таких контрагентів-партнерів, як:

- фізичні особи, які обрали загальну систему оподаткування;
- юридичні особи, які працюють на загальній або спрощеній системі оподаткування.

Таке рішення дозволить не збільшувати податкове навантаження підприємства по податку на прибуток. З наведеного прикладу видно, що під час прийняття такого управлінського рішення будуть задіяні такі підрозділи та штат підприємства: керівник, юрист, бухгалтерія, відділ по роботі з поставниками, спеціаліст з податкового законодавства.

Цілком очевидно, що система податкового менеджменту може бути сформована виходячи з коштів, які підприємство може спрямувати для цієї мети. Внаслідок відсутності фінансової можливості щодо організації системи податкового менеджменту керівники підприємства перекладають реалізацію системи податкового менеджменту на службу бухгалтерії та головного бухгалтера. Адже тоді система податкового менеджменту не є ефективною. Головними функціями бухгалтера є формування облікової політики підприємства, ведення бухгалтерського та податкового обліку, обчислення суми податків та складання платіжного календаря по сплаті податків, здійснення розрахунків фінансових показників діяльності підприємства тощо.

Кожна угода, яку укладає підприємство є індивідуальною. Враховуючи зміни у системі оподаткування необхідно постійно відслідковувати ці зміни та оцінювати податкові ризики. Це можливо за умов створення спеціального структурного підрозділу, або введення у штат спеціаліста у галузі податкового планування для оптимізації системи оподаткування конкретного підприємства. Таку послугу підприємства можуть отримати і звернувшись до аудиторських або консалтингових фірм.

Таким чином, цілком підтримуємо думку автора А. І. Крисоватого [4] щодо організації системи податкового менеджменту на підприємстві. Так, підприємства з невеликою чисельністю можуть залучати до системи податкового менеджменту керівника, юриста, головного бухгалтера та спеціаліста у галузі податкового менеджменту. Спеціаліст у галузі податкового менеджменту повинен мати вищу фінансову освіту та обов'язково практичний досвід не менше трьох років у сфері оподаткування. Структура системи податкового менеджменту може бути розширена

шляхом формування відділу податкового планування, сектору тощо в залежності від чисельності компанії та її фінансових можливостей.

Враховуючи наукові розробки в сфері організації податкового менеджменту [2, 4] та податкове законодавство, наведемо алгоритм функціонування системи податкового менеджменту на підприємстві (рис. 1).

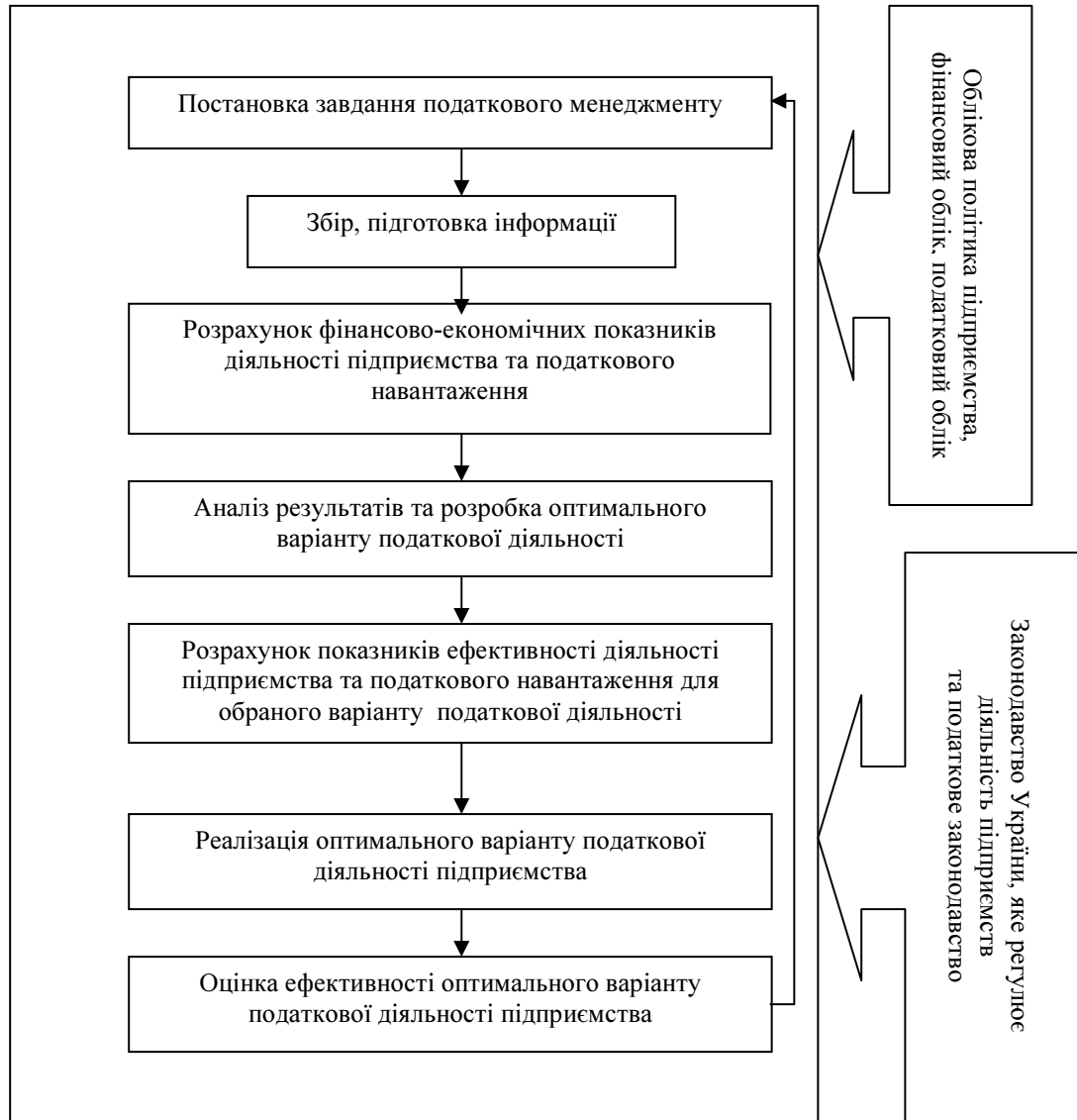

Рисунок 1 - Алгоритм функціонування системи податкового менеджменту на підприємстві

В рамках даного алгоритму виділимо та охарактеризуємо наступні етапи:

1. Постановка завдання податкового менеджменту.

Для цього визначаються пріоритетні завдання податкової політики, враховуючи поточні потреби підприємства, галузь діяльності та стратегію підприємства у цілому.

2. Збір, підготовка інформації.

На даному етапі проводиться аналітична робота щодо поставленого завдання податкового менеджменту. Збирається інформація щодо контрагентів (їх форма власності, обрана система оподаткування тощо), податкового законодавства (можливі пільги, застосування диверсифікованих ставок, застосування податкових канікул тощо), фінансового обліку, діяльності підприємств галузі (система оподаткування, форма

власності тощо). На даному етапі детально проводиться аналіз податкового законодавства, зовнішні фактори, які впливають на податкову діяльність підприємства.

3. Розрахунок фінансово-економічних показників діяльності підприємства та податкового навантаження.

На даному етапі проводиться розрахунок визначених показників. Так, фінансисти розраховують фінансово-економічні показники, визначають пріоритетні відповідно до фінансової та податкової стратегії підприємства. Служба бухгалтерії формує податковий календар.

4. Аналіз результатів та розробка оптимального варіанту податкової діяльності.

На даному етапі системи податкового менеджменту фахівці порівнюють результати аналізу по декільком варіантам, враховуючи усі можливі податкові ризики. А також порівнюють значення розрахованих показників зі значенням цих показників підприємств-конкурентів, або з галузевими значеннями цих показників. На основі проведеного аналізу керівник підприємства приймає рішення щодо оптимального варіанту коли податкове навантаження та показники ефективності діяльності підприємства найбільше відповідають стратегії розвитку підприємства.

5. Розрахунок показників ефективності діяльності підприємства та податкового навантаження для обраного варіанту податкової діяльності.

Після затвердженого варіанту податкової діяльності фахівці розраховують кінцеві показники ефективності діяльності підприємства, оцінюють можливі податкові ризики. Показник податкового навантаження на даному етапі приймається як максимально можливий.

6. Наступним етапом системи податкового менеджменту є реалізація оптимального варіанту податкової діяльності підприємства. На етапі реалізації можливі незначні зміни у податковій діяльності внаслідок зовнішніх факторів, які впливають на діяльність підприємства.

7. Оцінка ефективності оптимального варіанту податкової діяльності підприємства. На даному етапі реалізації системи податкового менеджменту відбувається оцінка запропонованих заходів. Така оцінка може проводитися під час здійснення фінансових операцій, або після закінчення строків сплати податку (податків) тощо. Результати розрахунків враховуються далі під час прийняття управлінських рішень.

Повертаючись до норм Податкового кодексу, слід зазначити, що норми даного документу передбачають податкові канікули строком на 5 років з 1 квітня 2011 року по 1 січня 2016 року для деяких платників податку на прибуток підприємств, перелік яких наводиться у пункті 6 статті 154 Податкового кодексу [1].

Пільги щодо оподаткування податком на прибуток також встановлюються у розділі «Перехідні положення» для деяких сфер діяльності. Так, тимчасово звільняються від оподаткування прибутку підприємств наступні суб'єкти: виробники біопалива - до 1 січня 2020 року; газодобувні підприємства - до 1 січня 2020 року; підприємства готельного бізнесу, легкої промисловості, електроенергетики, суднобудування, літакобудування, машинобудування для агропромислового комплексу - з 1 січня 2011 року строком на 10 років; видавнича діяльність - до 1 січня 2015 року.

Але застосування пільгових ставок та податкових канікул можливо лише за умов виконання визначених у законодавстві вимог, або якщо підприємство відповідає певним критеріям [1].

Враховуючи ці умови, кожен керівник самостійно вирішує питання щодо застосування пільгових ставок податку на прибуток, проте досвідчені підприємці вважають за краще самостійно оптимізувати оподаткування без використання

запропонованих державою податкових пільг, тим самим, не втрачаючи своєї незалежності щодо прийняття фінансових рішень. На нашу думку, зважене та ефективне рішення щодо оподаткування можна прийняти саме за умов функціонування системи податкового менеджменту, яка дозволяє враховувати законодавчо встановлені умови, зовнішні фактори, податкові ризики тощо.

Висновки. Таким чином, дослідивши питання необхідності організації податкового менеджменту на підприємстві, доведено, що у сучасних умовах запровадження системи податкового менеджменту на підприємстві є дуже важливою. Система податкового менеджменту на підприємстві може бути запроваджена виходячи з фінансових можливостей підприємства, чисельності персоналу, структури суб'єкта господарювання.

Визначено, що для організації система податкового менеджменту необхідно створення спеціального структурного підрозділу на підприємстві, або введення у штат фахівця у галузі податкового планування. Саме за цих умов може бути прийняте зважене та ефективне рішення, розроблено механізм реалізації податкової стратегії, яка була б направлена на зменшення податкового навантаження та підвищення показників ефективності діяльності підприємства. Сподіваємося, що це забезпечить сприятливі умови для функціонування господарюючих суб'єктів та створить необхідні умови для становлення економічного потенціалу України та виходу країни з економічної кризи.

Список літератури

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI, зі змінами та доповненнями. – Офіційний сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
2. Євченко Н.Г. Методичні підходи до формування моделі податкового менеджменту банку /Н.Г. Євченко // Економічний простір № 19, 2008 – С.132-140.
3. Колупаєва І.В. Особливості диверсифікації ставки податку на прибуток згідно Податкового кодексу України / І.В. Колупаєва // Економічний вісник Донбасу: Науковий журнал № 3(25), 2011. – С.95-97.
4. Крисоватий А.І. Податковий менеджмент: Підручник / А.І. Крисоватий, Ю.Б. Іванов, А. Я Кізіма, В.В. Карпова — К.: Знання, 2008. – 525 с.

И. Колупаева

О необходимости организации налогового менеджмента на предприятии

В статье рассмотрен вопрос о необходимости организации налогового менеджмента на предприятии в современных условиях, проанализирован алгоритм функционирования системы налогового менеджмента на предприятии

I. Kolupaeva

About the necessity of tax management organization on an enterprise

The necessity of tax management organization on an enterprise in modern terms is considered in the article, the functioning algorithm of tax management system on an enterprise is analyzed.

Одержано 12.09.11